

BULETINUL

COMISIUNII

MONUMENTELOR ISTORICE

PUBLIKAȚIUNE TRIMESTRIALĂ

**SUB AUSPICILE MINISTERULUI DE CULTE ȘI INSTRUCȚIUNE PUBLICĂ
ȘI ÎN EDITURA ADMINISTRAȚIEI CASEI BISERICII.**

1909

OCTOMYRIE-DECEMYRIE

BUCUREȘTI

**Inst. de Arte Grafice CAROL GÖBL S-r Ion St. Rastdescu
16, Strada Doamnei, 16**

1909

TEXT

Curțile Domnești Brâncovenești: II Moșoșoaia.

Antichități creștine din Istros.

Mănăstirea Hurezi:

Paraclisul.

Foișorul lui Dionisie Bălăcescu.

Cronică: Raport general cu privire la lucrările Comisiunii în 1909. Restaurarea mănăstirii Hurezi: lucrările din 1909 (memoriu).

Tabla de materii.

ILUSTRĂȚIUNI

La Curtea din Moșoșoaia:

1. Latura estică, cu cuinea, intrarea și biserica.
2. Schița planului de situație.
3. Paraclisul.
Palatul:
4. Fațada principală, cu loggia și foișoarele
5. Coloanada loggii.
6. Consolă cu stema țării.
7. Consolă cu foi de acant.
8. Pisania și ferestre lucrate à-jour.
9. Cadru de piatră la fereastra cuinei.
10. Consolă cu stema Cantacuzinilor.
11. Fațada dinspre intrare cu foișorul.
12. Colonada foișorului dinspre intrare (partea superioară).
13. Planul pivniței și rez-de-chaussée-ului (schiță).
14. Planul etajului (schiță).
15. Stâlp de colț la parapetul loggii.
16. Piatră lucrată à-jour la parapetul loggii.

La Antichități creștine din Istros:

17. Dobrogea în regiunea vechiului Istros.
- 18-19. Plăci cu reliefuri creștine găsite la Istros.

La Paraclisul mănăstirii Hurezi:

20. Planul și fațada exterioară (dela apus).
  21. Secțiune prin axa longitudinală și planul trapezei.
  22. Fațada interioară (dela răsărit).
- La Foișorul lui Dionisie Bălăcescu:*
23. Inscripția.
  24. Planul și secțiune.
  25. Fațada (desemn).
  - 26-27. Coloane de piatră sculptate.
  - 28 și 29. Parapete sculptate în piatră.

La Raportul general pe 1909:

- 30-31. Biserica Curții Domnești din Târgoviște (înainte și după restaurare).
- 32-33. Foișoarele caselor domnești dela Hurezi (înainte de restaurare).
34. Foișoarele (aceleași) și chiliile de miazăzi dela Hurezi (după restaurare).
- 35-36. Paraclisul m-rii Hurezi: fațada exterioară (înainte și după restaurare).
- 37-38. Paraclisul m-rii Hurezi: fațada interioară (înainte și după restaurare).
39. Foișorul lui Dionisie dela Hurezi (după restaurare).
- 40-41. Parapete sculptate în piatră, la Foișorul lui Dionisie (Hurezi).

Lucrările hotărâte a se face în această campanie fiind aproape complet terminate potrivit fondurilor disponibile, am hotărît închiderea şantierului pe ziua de 20 Septembrie, când am concediat cei din urmă lucrători şi salariaţi.

În rezumat lucrările executate vara aceasta sunt :

1. *La casele domneşti.* S'a făcut din nou partea dela pivniţa mare de sub foişorul domnesc din stânga, aceea dela pivniţa mică, precum şi două ferestre la pivniţa mare, toate din lemn de gorun, lucrute în felul unei porţi vechi ce se află la încăperea de jos dela capătul din spre răsărit al chiliilor nordice: în formă de împletituri de zăbrele, ce se încrucişază între ele lăsând spaţiuri pătrate. La încrucişarea lor sunt prinse cu ghinturi de fier. De asemenea s'a făcut din nou cele două ferestre de piatră, din care una pătrată, după modelul celei existente, care s'a curăţit şi s'a lăsat tot la locul ei, iar cealaltă dreptunghiulară din nişa de sub scara foişorului domnesc din stânga, făcută după un desen nou, inspirat din vechea fereastră ajurată dela pivniţa mare.

2. *La foişorul domnesc din stânga.* S'a nivelat, cu beton de piatră spartă şi cărămizi, partea de deasupra boltei dela parter, pregătindu-se astfel planşul pentru cărămizile pătrate smălţuite, cari s'au adus, dar nu s'au putut aşeza încă, fiind concediaţi lucrătorii.

De asemenea s'a scos piatra ce acoperia parapetul, în mare parte deteriorată, şi s'a înlocuit cu bordură nouă de piatră, pe jumătate lăţime între bazele coloanelor, iar restul parapetului s'a tencuit. Între bazele coloanelor de jos s'a pus bordură nouă, tot pe jumătate lăţime de bază, ridicându-se astfel nivelul de sub foişor cu 10 cm. prin umplerea cu pământ bine bătut în spaţiul închis de bordure, baze şi zidurile foişorului. S'a curăţit şi buşardat parapetul de piatră al scării, reparându-se cu mortar de maceca toate crăpăturile: iar la capătul de sus al scării s'a făcut din nou stâlpu cu baza lui în felul celui vechiu. Treptele s'au curăţit şi reparat cu ciment.

3. *La foişorul domnesc din dreapta.* S'a continuat lucrările întrerupte toamna anului 1908, şi anume: s'a rezidat cu cărămidă nouă şi veche până sub acoperişul cel vechiu. Atât bolta de jos cât şi cea de sus s'a făcut din cărămidă nouă, cu mortar de ciment. Asemenea şi arcurile.

Legăturile de lemn de stejar ce vin de-asupra coloanelor s'au făcut din nou, fixându-se de capitelele coloanelor, atât la rândul de jos cât şi la cel de sus, cu ancore de fier ce pătrund în piatră şi zidărie. Deasupra arcurilor de sus s'a fixat o legătură de fier lat, ce pătrunde cu ancorele sale în zidărie, iar la capetele din spre peretele caselor domneşti s'a prevăzut cu ancore bifurcate. Între bazele coloanelor de jos ca şi la cele de sus s'au făcut borduri de piatră pe jumătate grosime. Jos s'a nivelat spaţiul de sub foişor, sus parapetul s'a tencuit, iar spaţiul închis de parapetul de sus s'a partosit cu cărămide octogonale, smălţuite şi fabricate în localitate, tot de către olarii cari fac olanele pentru acoperiş.

S'a dărâmat scara lui Ioanichie, scoţându-se cu băgare de seamă parapetul de piatră precum şi treptele, s'a curăţit piatra de vâpseala ce o acoperia şi s'a ajustat în vederea scării celei noi, care s'a aşezat alăturată de foişor, aşa după cum ne arată temelia veche că a fost la început.

S'a făcut şi o scăriţă de legătură între scara cea mare şi pardoseala de sus a foişorului, scăriţă care exista încă dela început, după cum ne arată lipsa de coloană angajată pe perete, ci numai capitelul, care este dispus în formă de consală, lăsând astfel liber pasagiul.

Stâlpu de piatră dela capătul de sus al fostei scări, pe care este însemnată data de 1854 şi numele arhimandritului Ioanichie, s'a curăţit de vopsea şi s'a aşezat din nou la scara actuală; iar la capătul de jos al parapetului s'a aşezat tot stâlpu cel vechiu şi el curăţit, în cât actuala scară conţine aceleaşi elemente ca mai înainte, cu singura deosebire că scara s'a aşezat în locul ei de altă dată.

Sub noua scară s'a făcut un postament de

zidărie pe fundație de beton de ciment cu piatră spartă și piloți de stejar, iar ca legătură cu galeria de jos s'a făcut sub odihna scării o boltă cilindrică, cu peneteații, susținută pe trei coloane și un stâlp de zidărie alipit foisorului.

În partea masivă a acestui postament s'a scobit o nișă circulară, după îndemnul nișei dela scara foisorului domnesc din stânga. Pentru protejarea acestei scări de picătura ștreășinei — până la refacerea acoperișului caselor domnești s'a făcut în mod provizor un zghiab de tablă, atașat la ștrașina de șindrilă, spre a îndepărta apa.

4. *La clopotniță.* S'a reparat acoperișul pe o suprafață de 6 m. pătrați, cu olane la fel cu cele existente la restul acoperișului.

5. *Clădirea cu cerdac din spre sud și vest.* Această porțiune dintre casele domnești și paraclis s'a acoperit complet cu olane pe șarpantă nouă. De asemenea s'a acoperit și zidul de calcan, tot cu olane smălțuite.

S'a refăcut cele patru coșuri, acoperindu-se cu olane, precum și hogașul cel mare, acoperindu-se din nou cu șarpantă de stejar și învelindu-se cu olane.

Daliile la coșuri și foisorul lui Dionisie s'au făcut în mod provizor din tablă până la schimbarea lor definitivă cu dali de olane smălțuite cari s'au depozitat în magazie, însă către sfârșitul campaniei.

S'a completat tencuirea pereților și bolților rămase neterminate din vara trecută și s'au schimbat toate legăturile dela capetele coloanelor cu altele noi din lemn de stejar și s'au vopsit cu carbolineum.

La galeriile de jos s'a desfundat, s'a curățit, s'a reparat tavanele, înlocuindu-se grinzile putrede, și s'a vopsit tavanul cu carbolineum.

6. *La foisorul lui Dionisie.* S'a desființat tavanul de lemn dela camera de jos și s'a înlocuit cu o boltă stelată joasă. Asemenea s'a desființat și tavanul de lemn de sus al foisorului, înlocuindu-se cu altă boltă stelată mai înaltă, făcută în felul boltei ce se află la camera de sus dela capătul din spre răsărit al chiliilor nordice.

Pentru că legăturile de lemn dela partea superioară a coloanelor erau putrezite și pentru că s'a desființat picioarele de zidărie lipite de coloanele de sus ale galeriei, s'a dărâmat toată porțiunea de zidărie de deasupra coloanelor, refăcându-se din nou, cu arcuri noi, cu legături noi din lemn de stejar, cu ancore de fier, iar pentru legare în sens transversal a întregului foisor s'a făcut două legături de fier pătrat, cari prin puternice ancore de fier s'au fixat cu un capăt de extremitățile legăturilor de lemn de stejar de deasupra capitelor, iar cu celălalt cap de zidul longitudinal al galeriei. Asemenea legături de fier s'au pus și la partea de jos a foisorului.

Până s'a construit bolțile și arcurile, precum și zidăria de deasupra lor, s'a menținut tot acoperișul cel vechiu, fiind susținut cu proptele, apoi, după terminarea completă a zidăriei, s'a schimbat vechea șarpantă cu alta nouă de stejar și

brad, cu streășină aparentă și s'a acoperit cu olane smălțuite.

Deasupra boltei de jos s'a nivelat cu beton de piatră sfărâmată și cărămidă, pregătindu-se astfel planșeul peste care se va așeza dalele de cărămidă exagonală smălțuită ce se află depozitate în magazie.

Coloanele dela rândul de jos ca și cele de sus s'au schimbat cu alte noi și anume acelea cari prin stricăciunea lor amenințau statornicia părților superioare.

Coloanele cele frumoase sculptate, precum și parapetul foisorului și al scării, dimpreună cu portalul dela intrarea de jos, s'au curățit și spălat de straturile de vopsea de ulei ce le acoperiau.

Treptele s'au demontat, s'au curățit și s'au așezat la loc pe postament nou de zidărie, făcut ca la scara mare, pe vechea fundație, fiind prevăzut cu nișă și cu gang de trecere la galeria de jos.

Cu lucrările întreprinse la acest foisor, i s'a redat înfățișarea lui originală, căci așa după cum l-am găsit fusese reconstruit în anul 1872, sub îngrijirea Ministerului de Culte, de un oarecare antreprenor Pomerantz, care cu ocazia reparațiilor generale ce s'a făcut atunci Hurezului a refăcut din temelie și acest foisor, păstrând-i coloanele și parapetele de piatră.

Lipsa de îngrijire artistică a acestei refaceri precum și defectuoșitatea reconstruirii sale ne-a determinat să revenim pe cât caracterul arhitectonic al Hurezului și al elementelor streine foisorului au permis, atât asupra construcției acestui foisor, cât și asupra esteticii ce-i convine.

Faptul că s'a regăsit vechiul nivel al curții și în dreptul acestui foisor, prin îndepărtarea dela baza sa a îngrămădirii de materiale provenite din vechile dărâmături, contribuie în mare parte la recăștigarea unei proporțiuni convenabile.

7. *La paraclis.* S'a învelit cu olane partea ce rămăsese neacoperită în vara trecută, — adică acoperișul corpului mare al paraclisului și acela al cerdacului.

S'a așezat ferestrele de sus al turlei, amenajându-se la patru din ele câte un ochiu cu jaluzele fixe, atât la rândul de ferestre exterior, cât și interior, pentru a stabili cu modul acesta o ventilație permanentă.

Cu această ocazie s'a reparat și crăpăturile din boltă, curățindu-se de praf pereții interiori, servindu-ne de o schelă independentă de pereți.

Fațada peretelui din spre grădină s'a tencuit și văruiț, rămânând numai de a se curăți coloanele cerdacului și parapetul.

Fațada peretelui din spre curte s'a tencuit și văruiț, curățindu-se de praf și icoana cea mare păstrată neatinsă. Fereastra cea mare dela altar s'a făcut din nou de lemn de gorun vechiu. Asemenea și celelalte ferestre mai mici s'au curățit și vopsit.

8. *Curtea.* S'a nivelat, dându-se scurgere apelor spre canalul existent; s'a pavat toată porțiunea nivelată cu bolovani, iar în jurul corpurilor de clădire s'a făcut un trotuar de 1 metru lățime

cu 10 cm. înălțime, având și el pantă de scurgere.

Întreg corpul de clădiri, de la casele domnești și până la foișorul lui Hrisant, este complet curățit și vărut, având o înfățișare mulțumitoare. Bolta de sub clopotniță de asemenea s'a curățit și vărut, iar porțile cele mari s'au curățit și vopsit cu carbolineum. De asemenea și sub această boltă s'a pavat la fel cu curtea și s'a amenajat două mici trotuare dealungul pereților, lăsând un pasaj liber de 3 metri.

La sfârșitul lucrărilor s'a făcut curățenie generală și ordine în materialele depozitate în curte și magazii, apoi toate aceste materiale

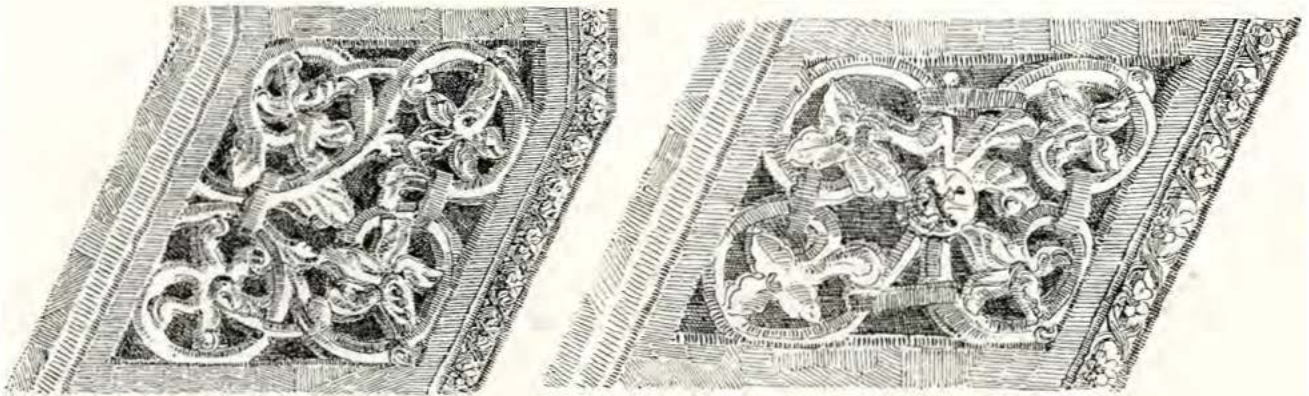
s'au inventariat și prin proces verbal s'au dat în primirea jandarmeriei locale, spre pază.

9. *La schitul Sf. Apostoli.* S'a închis intrarea, după ce mai întâi s'a golit interiorul schitului de grămada de coceni de porumb adăpostiți acolo pentru timpul iernii de către un locuitor din sat.

10. *La schitul Sf. Ștefan.* S'a curățit curtea de burieni ce crescuseră, s'a reparat soclul de stricăciunile cauzate în timpul iernii, s'a astupat intrarea în curtea schitului cu mărăcini. De asemenea s'a pus mărăcini în toate punctele accesibile. Acestea toate în mod provizoriu până ce se va hotărî facerea unei împrejuriri definitive.

ARH. N. GHICA-BUDEȘTI.

ARH. I. D. TRAJANESCU.

41. Farapei sculptat în piatră, la Foișorul lui Dionisie dela Hurezi.